

חוברת

דף השבוע

מסכת כתובות חוברת כ

דף עח

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

ויש בה ארבעה חלקים:

- א **עומק הדף** - ביאורים בעומק הגמ' ופירש"י, על פי דברי הראשונים והאחרונים
- ב **התוספות העיקריין** - הדגשה מיוחדת על התוספות הנחוצין ביותר, עם קצת מראי מקומות
- ג **הלכות הדף** - בכל דף נערך נידון אחד בהלכה הנובע מלימוד הגמרא
- ד **סוגיית הדף** - בכל דף נערכה סוגיא שלימה אחת עם העתקת מראי מקומות

**דפי הגמרא
עם התוספות
העיקריין**

דפי הגמרא
עם הדגשה מיוחדת
על התוספות הנחוצין ביותר

נערך ע"י
הרב פינחס ענגלאנדער שליט"א

עומק הדף

דף עח

תוכן

- א. מי נזהר במכירת נכסי מלוג, האשה או הלוקח
- ב. ביאור טענת חכמים, 'הואיל זכה באשה לא יזכה בנכסים'
- ג. גדר תקנת אושא, ולגבי נכסי צאן ברזל
- ד. ביאור טעם דר"ש, שיכולה אשה למכור נכסים שאינם ידועים לבעל

א) מי נזהר במכירת נכסי מלוג, האשה או הלוקח

- א. **משנה:** מובא במשנה מחלוקת בין ב"ש וב"ה, לגבי אשה שנפלו לה נכסי מלוג בשעה שהיא ארוסה, ב"ש סוברים שיכולה למכור הנכסים אף לכתחילה, אבל ב"ה סוברים 'לא תמכור', דהיינו שלכתחילה אסורה למכור הנכסים, אך בדיעבד אם עברה ומכרה, המכירה קיימת.
- ב. **דיוקו של האבני מילואים:** האבנ"מ (סי' צ ס"ק יט) דייק מלשון ב"ה, 'לא תמכור', שמשמע שאיסור מכירת הנכסים קאי על האשה, ולא על הלוקח. והיינו, שמצד הלוקח אינו מוזהר שלא לקנות הנכסים מן האשה, אלא שמצד האשה אסורה לכתחילה למכור לו הנכסים. אולם מצינו בזה מחלוקת בין רש"י ותוס', כמו שיתבאר.
- ג. **דעת התוס':** בתוס' (ד"ה סיפא) הקשו, שכיון שהאשה היא מוחזקת על הנכסים, א"כ יש להחשיב ספק שלה כמו ודאי, וא"כ לכאו' י"ל אין ספק מוציא מידי ודאי, ומדוע אסורה לכתחילה למכור הנכסים, עיי"ש. והעירו האחרונים, שמבואר שנקטו התוס', שאיסור המכירה הוא מצד האשה, ולא מצד הלוקח, וכדברי האבנ"מ, שהרי הלוקח אינו מוחזק על הנכסים. [וכן מבואר גם בתוס' רי"ד].
- ד. **דעת רש"י:** אולם התוס' יו"ט (ד"ה וב"ה) ציין, שמדברי רש"י לקמן (עח: ד"ה ה"ג ורחב"ע) מבואר שנקט שהאיסור הוא מצד הלוקח, שכתב רש"י, 'אם בא לוקח לב"ד לימלך, אמרינן ליה לא תיזבון'. ובשו"ת אבני נזר (אהע"ז סי' שלה אות ד) ביאר דעת רש"י, שדוקא מצד הלוקח אסרו חז"ל, כיון שהוא מפסיד את הבעל, אבל לא מצד האשה, משום שא"א לומר שהיא מפסידה את הבעל, שהרי בידה שלא להינשא לו כלל.
- ה. **ב' איסורים:** האבני מילואים כתב, דרש"י סובר, שיש ב' איסורים, מצד האשה וגם מצד הלוקח. אך יש לחלק בין ארוסה לנשואה, דגבי נשואה איכא ב' איסורים, אבל לגבי ארוסה האיסור הוא רק מצד הלוקח, והטעם, שמבואר בגמ' דגבי ארוסה האיסור הוא משום ספק אם עומדת להינשא או לא, ולכן מצד האשה אין איסור, שהיא המוחזקת ובמקום ספק לא אסרי' לה למכור, ולא נשאר איסור אלא מצד הלוקח.

ב) ביאור טענת חכמים, 'הואיל זכה באשה לא יזכה בנכסים'

- א. **משנה:** המשנה מביאה בשם ר' יהודה, שטענו חכמים לפני ר' גמליאל, אם מכרה האשה את הנכסים שנפלו לה משנתארסה, אמאי מכירתה קיימת, הא 'הואיל זכה באשה לא יזכה בנכסים'. ובגמ' מסיק, שטענתם היא, שגם לענין בדיעבד לא תהא מכירתה מועילה מחמת טענה זו, 'הואיל זכה באשה וכו'.
- ב. **קושיית האחרונים:** הקשו האחרונים, מה היא טענת חכמים, הא המשנה כאן מיירי לגבי ארוסה, והרי הבעל אינו זוכה באשתו עד זמן הנישואין, ומה היא הסברא לומר שכבר מזמן האירוסין יש לבעל זכות בנכסי אשתו כדי למונעה מלמכור הנכסים.
- ג. **תירוצו של היוסף לקח:** בספר יוסף לקח (ד"ה אמר ר"י) תירץ, שמיד בשעת האירוסין זוכה הבעל בנכסי אשתו לענין זה שהוא יזכה בהם לאחר זמן בשעת הנישואין. והאריכו האחרונים לבאר יסוד הדברים, כמו שיתבאר.
- ד. **ביאור האחרונים:** ביארו הרבה אחרונים [חי' ר' שלמה (ב"ב סי' ד אות ד), חי' ר' ראובן (ב"ב סי' יז אות ד), אבי עזרי (הל' אישות פכ"ב הט"ז)], שעשו חז"ל תקנה חדשה, שיש לבעל זכות מיוחדת בנכסי אשתו, למנוע את האשה מלהפקיע את זכותו לקבל הפירות לאחר הנישואין. וזכות זו שייכת לבעל כבר מזמן האירוסין, שהרי כבר מאז האשה משועבדת לבעלה להינשא לו.
- ה. **תירוצו של הריב"ש:** בשיטמ"ק (ד"ה אבל הריב"ש) הביא בשם הריב"ש לבאר טענת חכמים באופן אחר, שבאמת אין לבעל שום זכות בנכסי אשתו כל זמן שהיא רק ארוסה ולא נשואה, אך טענת חכמים היא, שמ"מ לאחר הנישואין, לכאורה יכול הבעל לחזור ולהוציא מיד הלקוחות את הנכסים שאשתו מכרה להם בשעת האירוסין, שהרי למפרע נמצא שנכסים אלו היו משועבדים לו.

ג) גדר תקנת אושא, ולגבי נכסי צאן ברזל

- א. **סוגיית הגמ':** מובא בגמ', 'באושא התקיננו, האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה, ומתה, הבעל מוציא מיד הלקוחות'. ומבאר הגמ', שיש כאן ב' תקנות נפרדות: א. תקנת המשנה, שיכול הבעל למנוע את אשתו מלמכור נכסי מלוג, מצד זכותו בפירות. ב. תקנת אושא, שיכול הבעל למנוע את אשתו מלמכור הנכסים מצד זכותו לירוש גוף הקרקע ממנה לאחר מיתתה.
- ב. **יסוד תקנת אושא:** בגמ' ב"ב (קלט:) מבואר, שיסוד תקנת אושא הוא, ד'שויהו רבנן כלוקח', כלומר שתקנו שהבעל נחשב כלוקח, ולא כיוורש, וממילא אם האשה מוכרת הנכסים, ואח"כ מתה, יכול הבעל להוציא מיד הלקוחות, שהרי הוא הלוקח הראשון. ורש"י (ב"ק פח:) הוסיף, שאע"פ שבחיי אשתו אין לבעל אלא קנין פירות, וקנין פירות לאו קנין הגוף, מ"מ לגבי נכסי מלוג 'אלמוה רבנן לשעבודיה והוי כלוקח ראשון'.
- ג. **ביאור הקצות:** בקצות החושן (סי' קג ס"ק ט) ביאר דעת רש"י, שגדר תקנת אושא הוא, דאלמוה רבנן לזכות הבעל בפירות של נכסי מלוג, עד שנחשב כמו קנין בגוף הקרקע. וכן ביאר בספרו אבני מילואים (סי' צ ס"ק יא). [אולם הביא הקצוה"ח, שמדברי התוס' לעיל (ג.) מבואר שנקטו, שתקנת אושא נוהגת אפילו בציוור שאין לבעל שום זכות בפירות של נכסי מלוג, ומבואר שלא הבינו גדר תקנת אושא כמו רש"י].
- ד. **חידושו של הרא"ש:** על פי יסוד הנ"ל [לדעת רש"י], ביאר הקצוה"ח סברת הרא"ש (פ"ד סי' יז), שחידש, שאם האשה מוכרת נכסיה, הבעל מוציא הקרקע מן הלקוחות אפילו קודם מיתת אשתו, אע"פ שאין לו זכות עדיין בגוף הקרקע. וביאר הקצות, שכיון שכבר יש לו זכות בפירות של נכסי מלוג, ובאושא תקנו שזכות הפירות נחשב כמו קנין בגוף הקרקע, ממילא גם בחיי אשתו יכול הבעל להוציא מן הלקוחות.
- ה. **נכסי צאן ברזל:** בגמ' מובא תקנת אושא לגבי נכסי מלוג, אך לא נתבאר אם תקנו כן גם לגבי נכסי צאן ברזל, שאם האשה מכרה הנכסים שהבעל מוציא מיד הלקוחות, או לא. ובאבנ"מ הביא בשם המהרי"ק (סי' יח) שלגבי נכסי צאן ברזל גם בלא תקנת אושא יכול הבעל להוציא מן הלקוחות, שהרי יש לו קנין בגוף הנכסים, ורק לגבי נכסי מלוג הוצרכו לתקן תקנה חדשה שהבעל מוציא מיד הלקוחות.

ד) ביאור טעם דר"ש, שיכולה אשה למכור נכסים שאינם ידועים לבעלה

- א. **סוגיית הגמ':** מביאה מחלוקת אמוראים בביאור דברי ר' שמעון במשנה, דס"ל שאשה שמכרה נכסים שאינם ידועים לבעל, מכירתה קיימת, ומביאה הגמ' בשם ר' יוחנן לבאר, 'אלו הן שאינן ידועין, כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים'. ויש לעיין בטעם הדבר, למה מכירתה קיימת משום כך שהנכסים הם במדינת הים.
- ב. **אם מדינת הים דוקא:** כתבו הרבה ראשונים [הרשב"א (ד"ה ור"י), הר"ן (ד"ה ידועים), והריטב"א (ד"ה אלו)], דלאו דוקא מדינת הים ממש, אלא הוא משל ודוגמא לציוור שהבעל אינו יודע שיש לבעל נכסים, וכן הוא הדין בכל אופן שהבעל אינו יודע שיש לה נכסים. [אולם עי' בתוס' הרא"ש, שכתב שמדברי רש"י לא משמע כן, וצ"ע]. ואכתי צ"ע בטעם הדבר, למה מכירתה קיימת משום כך שהבעל אינו יודע שיש לה נכסים.
- ג. **ביאור הרמ"ה:** הרא"ש (סי' א) הביא בשם הרמ"ה לבאר, שאם הבעל אינו יודע שיש לאשתו נכסים, אין לו שום זכות פירות בהם, וממילא יכולה למכור. וביאר טעם הדבר שאין לבעל זכות פירות בנכסים שאינם ידועים לו, משום שחז"ל תקנו פירות תחת פירקונה, כדי שלא יאמר הבעל שיש לה לפדות את עצמה עם פירותיה, וחשש זה שייך דוקא לגבי פירות שהבעל יודע מהם, אבל לא לגבי פירות שאינו יודע מהם.
- ד. **דברי הר"ן:** הר"ן (ד"ה ידועים) כתב, שאע"פ שאין לבעל זכות פירות בנכסים שאינם ידועים לו [לפי ר"ש], מ"מ עדיין יש לו זכות ירושה בנכסים כאלו. והביא ראיה לדבריו, שהרי גם ר"ש מודה שלכתחילה אין לה למכור הנכסים, רק דס"ל שבדיעבד מכירתה קיימת. וקשה, כיון שאין לבעל זכות פירות בנכסים כאלו, למה לא תמכור אותם אף לכתחילה, אלא ע"כ צ"ל, שעדיין יש לבעל זכות ירושה בהם.
- ה. **קושיית ר' שלמה:** בחי' ר' שלמה (סי' יט אות יא) הקשה על הר"ן, אפילו אם נימא שיש לבעל זכות ירושה בנכסים אלו, מ"מ למה אסור לה למכור הנכסים לכתחילה משום כך, דמאי שנא מכל יורש, דלא מצינו שאסור לאדם למכור נכסיו משום כך שבזה הוא מפקיע זכות היורשים לירוש ממנו נכסיו. וצ"ע. [וע"ע באבנ"מ (סי' פד ס"ק א) שהביא בשם הרמב"ן (עט). לבאר שיטת ר"ש דלא כדברי הרמ"ה והר"ן].

דרף עח

בענין ירושת בעל לאשתו

המשנה מביאה כמה דינים לענין ירושת הבעל כלפי אשתו, וכן כמה דינים לגבי מכירת אשתו כלפי הבעל. והמשנה חידש שיש דינים שונים לגבי זמנים שונים. למשל, אם האשה מכרה נכסים שנפלו לה קודם אירוסין, ואח"כ נתארסה, אין הבעל יכול לבטל המקח, אך אם מכרה נכסים שנפלו לה אחר הנישואין, כו"ע מודים שמוציא הבעל מיד הלקוחות, ואם מכרה אחר הנישואין נכסים שנפלו לה קודם האירוסין, בזה נחלקו ר"ג ורחב"ע. והגמ' מביאה עוד, שיש תקנת אושא, שמוסיפה לבעל עוד זכותים.

ודין זה מובא בשו"ע (אהע"ז סי' צ סעי' ט), אך השו"ע והרמ"א הביאו ב' שיטות לגבי תקנת אושא. וז"ל השו"ע שם, 'האשה שמכרה מנכסי מלוג אחר שנישאת, אף על פי שאותם הנכסים נפלו לה קודם שתתארס, הבעל מוציא פירות מיד הלקוחות כל ימי חייה, אבל לא גוף הקרקע, ואם מתה בחייו, מוציא הגוף מיד הלקוחות בלא דמים. והרמ"א כתב וז"ל, 'יש אומרים דאף בחייה מוציא גוף הקרקע מיד הלוך בלא דמים'.

ובאמת במשנה מובא עוד חידש דין בשם ר' שמעון [וכן קיי"ל לדינא], שחילק בין נכסים הידועים לבעת, ובין נכסים שאינם ידועים. ובגמ' מובא מחלוקת בפירוש דבריו, אם ר"ל שיש חילוק בין קרקע ובין מטלטלין, או ר"ל שהחילוק הוא בין ידועים ממש, כלומר שהוא יודע מהן, לבין אינם ידועים, כגון נכסים במדינת הים שאין יודע בהם. ובשו"ע (שם סעי' יא) נפסק כלישנא בתרא, שיש לחלק בין אם הוא מכיר את הנכסים או לא, וז"ל השו"ע, 'במה דברים אמורים שאם מכרה משנישאת מוציא הבעל מיד הלקוחות, בנכסים הידועים לבעל, אבל אם נפלו לה נכסים ולא ידע בהם הבעל, לכתחילה לא תמכור, ואם מכרה אותם קודם שידע בהם, מכרה קיים'.

יש לעיין בדין זה שלכתחילה לא תמכור, אם ה"ה בכל קנינים, שאין לה לישא וליתן בנכסים שהבעל אינו יודע בהם, או שדוקא במכירה אין לה לעשות, אבל מותרת לכתחילה ליתן הנכסים במתנה, כגון לצדקה וכדומה. ולכאור' יש בזה נפק"מ לדינא, באשה שירשה או קיבלה מתנה גדולה, ובעלה אינו יודע ממנה, והיא רוצה לתרום את הנכסים לצדקה, אם מורים לה שלא לעשות כן, כיון שנכסים שאינם ידועים לכתחילה לא תמכור, או שלענין נדבה אפילו לכתחילה יכולה לעשות. ובשו"ת רב פעלים (ח"ב אהע"ז סי' לב) דן בזה, ופסק, שלענין צדקה אפילו לכתחילה יכולה לתרום. וז"ל שם, 'ולא גילתה לבעלה שיש לה מעות שהותירה מן מזונותיה כו', [ו]נדיבה היא מאד, ובעלה קמצן, ורוצה לחלק הסך שהותירה לעניים ולצרכי מצוה, וברור לה שאם תודיע לבעלה יעכב ולא ירצה בכך, ולכן שואלת אם יכולה לחלק כו', [תשובה], כיון דאין הבעל יודע במעות אלו שהותירה כו', הרי הקדש שלה קיים כו', [ו]הקדש שאני שתוכל להקדיש לכתחילה'.

כיוצא בזה יש לדון לענין אשה שנדבה צדקה מנכסי בעלה, דאיתא בשו"ע (יו"ד סי' רמח סעי' ד), שמקבלים מאשה רק סכום קטן לצדקה, אבל לא דבר גדול, ואפילו דבר קטן אם מיחה בו הבעל אסור לקבל הימנה. ויש לדון אם כבר נתנה האשה סכום גדול לצדקה, או שהשכירה מלמד וכדומה, שהוא סכום גדול, האם אמרינן כיון שכבר נתנה הנתינה קיימת, או שיכול הבעל למחות אפילו לענין בדיעבד. ובשו"ת הרא"ש (כלל יג אות א) דן בזה, והביאו הש"ך (חו"מ סי' צו ס"ק ט), והביא שתי דעות בזה. ולכאור' יש בזה נפק"מ גדולה בזמן הזה, באשה שנתנה בלא דעת בעלה ואח"כ נתגלה לו ומוחה. וז"ל הרא"ש, 'אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית, ונדרה ליתן צדקה או השכירה מלמד, ובעל הבעל מוחה בידה, נחלקו רבותינו בדבר זה, יש גדולים שאמרו שמכרה ומקחה קיים, וכן משאה ומתנה, משום תקנת השור, ורבינו מאיר ז"ל לא היה פוסק כן'. ולמעשה, לכאור' י"ל, שכיון שהוא ספיקא דדינא, לכן המוציא מחבירו עליו הראיה, וישאר ביד המקבל.

דרף עח

מדוע בוש ר' גמליאל על החדשים, וגדר קנין הבעל בנכסי מלוג

גמרא:

אמר ר' יהודה אמרו חכמים לפני ר'
גמליאל הואיל וזכה באשה לא יזכה
בנכסים אמר להם על החדשים אנו
בושים אלא שאתם מגלגלין עלינו את
הישנים

תמצית הסוגיא:

במשנה מבואר, שאשה שנפלו לה נכסים משנתארסה, ומכרה הנכסים, המכירה קיימת, בין לבית הלל ובין לבית שמאי, ומובא במשנה, שטענו חכמים לפני ר' גמליאל, אמאי קיימת המכירה, הלא 'הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים', והשיב להם ר' גמליאל, 'על החדשים אנו בושים, אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים', ר"ל, שבאמת יש לתמוה גם אם נפלו לה נכסים משנשאת, מה ראו חכמים לומר שאם מכרה הנכסים שהמכירה אינה קיימת.

הפני יהושע וההפלאה הקשו קושיא גדולה, היאך קאמר ר' גמליאל 'על החדשים אנו בושים', אטו ר' גמליאל בוש מעיקר מה שתקנו חכמים שהבעל זוכה בפירות נכסי מלוג, הא זו היא הלכה פסוקה ומוסכמת לכל, ומאחר שמודה לעיקר תקנת נכסי מלוג, לכאורה פשוט שהאשה אינה יכולה למכור הקרקע, שכפשוטו יש לבעל קנין בקרקע לגבי הפירות.

הרבה אחרונים כתבו ליישב קושיא זו עפ"י יסוד חדש שכתב האור שמח, שבאמת עיקר תקנת חז"ל לזכות הבעל בפירות נכסי מלוג, אינה בגדר קנין בגוף הקרקע, אלא שתקנו לו את הפירות עצמן, אע"פ שעדיין לא באו לעולם בזמן הנישואין. על פי זה תירצו הקושיא הנ"ל, שמצד עיקר תקנת נכסי מלוג האשה יכולה למכור הקרקע, שהרי אין לבעל קנין בגוף הקרקע, אלא שתקנו חז"ל תקנה שניה, לבטל מכירתה, ועל תקנה חדשה זו בוש ר' גמליאל.

תמצית מראי מקומות

א. משנה

איתא במשנה, אשה שנפלו לה נכסים משנתארסה, ומכרה הנכסים, המכירה קיימת, בין לבית הלל ובין לבית שמאי, וטענו חכמים לפני ר' גמליאל, אמאי קיימת, הלא 'הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים', והשיב להם ר"ג, 'על החדשים אנו בושים, אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים'.

ב. רש"י ד"ה על, ד"ה אנו

ביאר דברי ר' גמליאל, 'על החדשים', דהיינו באופן שנפלו לה נכסים משנשאת, 'אנו בושים', ר"ל, שבאמת גם באופן כזה הדבר תמוה, מה ראו חכמים לומר שאם מכרה הנכסים שהמכירה אינה קיימת.

ג. רמב"ם פירוש המשנה, ד"ה על החדשים

פירש דברי ר' גמליאל 'אנו בושים', דס"ל לפי האמת שאם האשה מכרה נכסי מלוג, אפילו אם נפלו לה משנשאת, המכירה קיימת.

קושיית האחרונים

ד. פני יהושע ד"ה אמר להם

הקשה קושיא גדולה, היאך קאמר ר"ג 'על החדשים אנו בושים', אטו ר"ג בוש מעיקר מה שתקנו חכמים שהבעל זוכה בפירות נכסי מלוג, הא זו היא הלכה פסוקה, וא"כ לכאורה פשוט שהאשה אינה יכולה למכור הקרקע, שכפשוטו יש לבעל קנין בקרקע לגבי הפירות. [ולכן ביאר כוונת ר"ג באופן אחר, עיי"ש].

ביאור דברי רש"י

ה. הפלאה ד"ה אמר להם

הקשה כמו הפנ"י, ותירץ, שתמיהת ר"ג היא על גדר תקנת חז"ל, שאע"פ שרצו ליתן לבעל זכות בפירות, מ"מ לא הוצרכו ליתן לבעל קנין בגוף הקרקע, אלא היו יכולים ליתן לו זכות בפירות עצמן, וא"כ האשה תהא יכולה למכור הקרקע.

ו. אור שמח הל' רוצח פ"ב הט"ו

כתב יסוד חדש, שבאמת עיקר תקנת חז"ל לזכות הבעל בפירות נכסי מלוג, אינה בגדר קנין בגוף הקרקע, אלא שתקנו לו את הפירות עצמן, אע"פ שעדיין לא באו לעולם בזמן הנישואין.

ז. חי' ר' שלמה ב"ב סי' ד אות ד

כתב ליישב קושיית האחרונים הנ"ל עפ"י יסודו של האור שמח, שמצד עיקר תקנת נכסי מלוג האשה יכולה למכור הקרקע, שאין לבעל קנין בגוף הקרקע, אלא שתקנו חז"ל תקנה שניה, לבטל מכירתה, ועל תקנה חדשה זו בוש ר"ג.

ח. אבי עזרי הל' אישות פכ"ב הט"ז

כתב גם כן לבאר דברי ר"ג כנ"ל, והביא כמה הוכחות לעיקר יסוד הדבר, שיש כאן שתי תקנות נפרדות: א. עיקר זכות הבעל בפירות נכסי מלוג. ב. ביטול המכירה.

ט. אבי עזרי הל' אישות פכ"ג הט"ג

כתב, שלפי היסוד הנ"ל, שזכות הבעל היא רק בפירות

יא. **עטרת שמואל** מבוא לפרק האשה
האריך לבאר היסוד הגדול הנ"ל כהקדמה נחוצה לפירקין.

עצמן, ולא בגוף הקרקע, לפי"ז מובנים דברי הגמ' לקמן
(עמ' ב), שהבעל אינו זוכה בכפל של בהמת מלוג, עיי"ש.

י. **חי' ר' ראובן** ב"ב סי' יז אות ד

כתב גם כן כעיקר היסוד הנ"ל, ועל פי זה ביאר כוונת הגמ'
לקמן (עמ' ב), 'פירי דפירי לא תקינו ליה רבנן'.

שפירש"י מכלל דמה שנפלו לה קודם נישואין מיקרו ישנות טובר דמכרה קיים, כן נראה לי ועיין בסמוך:

בא"ד ואין להקשות לפירושו כו' אלא הא דנקט כו' לאשמעינן דאפ"ה אם מכרה ונתנה קיים עכ"ל. וכתב מהרש"א ז"ל דה"ה דהו"מ לפרש דנקיט משנתארסה לאשמעינן דבהא פליג ר' חנינא בן עקיבא כו' ע"ש ואף דמהרש"א גופא לאו בלשון קושיא נקיט לה דעדיפא מזה כתבו התוס' בפשיטות אלא דבלא"ה נראה לי דלא שייך כלל לומר דר"ג נקיט במילתיה לרבנותא משום פלוגתא דר' חנינא בן עקיבא דא"כ מאי מקשה הש"ס לקמן דמתניתין אברייא בבבא דעד שלא ניסת דקתני במתניתין אם מכרה ונתנה קיים משמע דלכתחלה לא תמכור הא איכא למימר דאין ה"נ דמוכרת לכתחלה אלא הא דקתני דיעבד היינו לאשמעינן דאמרו לו דר' חנינא בן עקיבא פליג אפילו אדיעבד אלא על כרחך דלא משמע למימר דר"ג גופא ישנה לשונו בעיקר מילתיה משום מילתא דאמרו לו. ועוד הא על כרחך עיקר פירש"י ומה שדקדקו התוספות בפירושו הכל איירי לאוקימתא דרב פפא לקמן דאי לאוקימתא דר' זביד הוא בהדיא דלא כפירש"י דהא קתני בסיפא דמתניתין מוכרת ונותנת אפילו לכתחלה אף בניסת אלא על כרחך לרב פפא קאי דבתראה הוא וא"כ לר"פ לא שייך כלל לומר דנקיט עיקר מילתא דר"ג משום אמרו לו דר"ח בן עקיבא כיון דמי ששנה זו לא שנה זו דעיקר מילתיה דר"ג ר"י אמרה ולא ר"ח בן עקיבא ולרבי יהודה ליתא כלל לאמרו לו דסיפא דהא איסתגר להו בקמייתא ממה שהשיבו ר"ג על החדשים אנו בושים דהיינו אפילו נפלו לה משניסת לכך הוצרכו התוספות לפרש דמש"ה קתני עד שלא ניסת לרבנותא דאפ"ה מכרה קיים ואע"ג דשפיר שמעינן לה מתשובתו דר"ג מלשון חדשים וישנים אפ"ה מסיק לה ר"ג בפירוש דבכל הישנות טובר דמכרה קיים ודוק. ומהאי מילתא גופא נראה לי סיוע למאי דפרישית דעיקר ראייתו של רש"י מבבא דעד שלא ניסת לאו מעיקר הדין מייית ראייה דהא לאוקימתא דרב זביד ליתא כלל, ולאוקימתא דר"פ נמי פלוגתא דר"י ור"ח בן עקיבא היא. אלא על כרחך כדפרישית דעיקר דבריו אינו אלא לענין הלשון דמדקתני סיפא וניסת משמע דרישא לא איירי בניסת, כן נראה לי ודו"ק:

קאי וקרי להו חדשות וה"ק על התקנות חדשות אנו בושין אלא שאתם באים לגלגל הישנות ולומר שקודם התקנה נמי מעיקר הדין יפה כח הבעל בכך אפילו שנפלו משנתארסה:

ועוד היה נראה לי לפרש בענין אחר דלמכור לכתחלה קרי ליה חדשות ולהוציא מה שכבר מכרה קרי ישנות וא"כ ה"ק ר"ג על החדשות אנו בושין שלא תמכור לכתחלה אף שנפלו לה מן האירוסין אלא שאתם רוצים לגלגל הישנות לומר שאף בדיעבד יהא מכרה בטל כן היה נראה בעיני לפרש ולזה הפירוש האחרון מצאתי לי עזר משיטת פ"י הרי"ף ז"ל בביאור פ"י הלכה זו באריכות הובא בספר תמים דעים שכתב שם ג"כ דחדשות היינו למכור לכתחלה וישנות היינו מה שכבר מכרה אלא שהוא מפרש כן אף לפי האמת לרבי יהודה אליבא דר"ג דאפילו במה שנפלו לה משניסת אם מכרה ונתנה קיים דמיקרו ישנות ולפי"ז יש לתמוה יותר מה שהקשיתי בעיקר תקנת פירות מיהו מדבריו נוכל ללמוד לדברינו דבנפלו משנתארסה והיא ארוסה או שניסת שפיר מצינן לפרש במילתא דר"ג דקאמר על החדשות אנו בושין שלא תהא רשאה למכור לכתחלה כיון דנפלו לה קודם נישואין וספק בזכותו נפלו כמו שהקשו התוספות אלא שאתם רוצים לגלגל הישנות לומר דאף אם כבר מכרה יהא בטל. כן עלה בלבי לפום ריהטא ומכ"ש לאחר שמצאתי סיוע מפ"י הרי"ף ז"ל. אלא דבירושלמי דשמעתין [הלכה א] מבואר להדיא דאלו הן חדשות שנפלו קודם נישואין וישנים שנפלו משניסת וזה להדיא כפירש"י ותוספות ולפי"ז על כרחך צ"ל דאפ"ה קאמר ר"ג על החדשות אנו בושין שסובר דנהי שתקנו חכמים פירות אשה לבעלה היינו שכל זמן שגוף הקרקע ברשותה יאכל הפירות אבל אין לבטל המכירה בשביל תקנה זו דהם אמרו והם אמרו לא מיבעיא אם מכרה שהמעות קיים והדין שקונין בהן קרקע אחרת והבעל אוכל פירות וכיון דליכא פסידא לבעל לא מפסדינן ללקוחות. אלא אפילו במתנה נמי כיון דמילתא דלא שכחא היא לא עבדו תקנתא לבטל המתנה אפילו לכתחלה. וכ"ש למאי דמסקינן דר"ג לענין דיעבד איירי. ואין לתמוה בזה כיון דלשיטת הרי"ף ז"ל קאמר ר"ג בהדיא דאפילו שנפלו משניסת אנו בושין לומר שלא תמכור לכתחלה ובדיעבד אה"נ דמכרה קיים כ"ש דיש לנו לומר כן למסקנא דר"ג שנפלו מן האירוסין שמכרה קיים. אלא שאמר דבנשואה אנו בושין במה שמכרה בטל בדיעבד. ויתכן יותר לפי מה שמצאתי בירושלמי דמכילתין **פ' נערה** [בהלכה ר] דטעם תקנת פירות הוא כדי שיפקח על נכסי אשתו וא"כ במכרה או נתנה לא שייך האי טעמא **ראפשר** דהיינו טעמא דר"ג ואע"ג דבתלמודא דידן [לעיל מ"ז ע"ב] מסקינן דפירות תחת פדיונה אפשר דהיינו דלא כר"ג, כן נראה לי נכון ודו"ק:

פיסקא אמר ר' יהודה אמרו לפני ר"ג איכעיא להו ר"י אלכתחלה או אדיעבד. כך הגירסא לפנינו וכן הוא לפירש"י אבל לפי מה שהובא בתוספות לא גרסינן אלכתחלה או אדיעבד אלא לכתחלה או דיעבד ונראה דלפי גירסת

שם כמשנה אמר להם על החדשים אנו בושין. ופירש"י שנפלו לה משניסת. ולכאורה **יש** לתמוה אטו ר"ג בוש מדבריו חכמים בעיקר תקנת פירות אשה לבעלה שהיא הלכה פסוקה ואדרבה משמע בפ' השולח [גיטין מ"ז ע"ב] גבי ולביתך מלמד שאדם מביא בכורי אשתו שיש לו קצת סמך מן התורה **ויש** **בית** **פירות** **ויש** יש לו קנין פירות ובמאי קמתמה ר"ג על החדשות ומהיכי תיתי לא יוציא מיד הלקוחות הפירות שהן שלו כדמסקינן לקמן דמתניתין איירי בחייה ולפירות. ולולי פירש"י ותוספות היה נראה לי לפרש בענין אחר דהא דקאמר ר"ג על החדשות אנו בושין היינו אתקנה חדשה כגון האי דאמרנו לקמו במסקנא דרבנותינו חזרו ונמנו או אתקנת אושא

דאמרו לו כיון דאמרו לו סברי אפי' במכר' בעוד' ארוס' בטל. אין סברא דס"ל לרב ושמואל כוותי' בתרא ופליגי' עלי' בחדא ולקמן יבואר שיטת התוס' בזה:

במתני' מודים ב"ש וב"ה שמוכרת וקיים. הא דנקט וקיים דהוא מילת' יתירתא כיון דקאמר דאפי' לכתחלי' מוכרת נראה דמזה סייעת' לשיטת רש"י ז"ל דמיירי במוכרת דוקא בעוד' ארוס' וקמ"ל דקיים אפי' לאחר שנשאת דאין הבעל מוציא אח"כ מיד הלקוחות (וה"נ קאמר האי לישנא גבי שומרת יבם לקמן דף פ"ו ע"ב) דאל"ה ה"א דאין המכיר' קיימת משנשאת והא דקאמר מוכרת ונותנת היינו בעודה ארוס' וקמ"ל משום דהוי ס"ד דאף דאין הפירות לבעל בעודה ארוסה מ"מ יהי' לו פירי פירות בדישירא כדאמר לקמן בר"פ הכותב ובוה א"ש נמי הא דקאמר אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים דאינו מוכן כלל דלא ה"ל למימר אלא מודים ב"ה אבל לב"ש דאמר תמכור לכתחלה אצ"ל שקיים. ולפמ"ש לפי' רש"י טובא קמ"ל דה"א כשנשאת הבעל מוציא מיד הלקוחות ותמכור דעכ"פ הוי זבינא לשעת אירוסין (וא"ל דלמה בריש' לב"ה מוכרת לכתחלי' הא מפסיד הפירו' שגדלו לאחר האירוסין בזכותו. זה אינו כיון דהפירות נגדלים מהקרקעות שבזכותה נפלו הרי הם כקרקע). וע' לקמן בסוגי' וק"ל:

שם אמר ר'הם על החדשים אנו בושין וכו'. כבר נתקשו המפרשים בבושה זו למה וכי לית לר"ג תקנת פירות ונלענ"ד דקשי' לר"ג קושי' התו' לעיל דף מ"ז ע"ב בד"ה זימנין דלא מלו. דכיון דאמרו חכמים פירות תחת פרקוני' ותקנת' דיד' היא למה לא תוכל לומר איני רוצ' בתקנת חכמי' ואיני נפד' ואיני נותנת פירות. כמו שיכול' לומר איני ניוונת ואינו עושה ומה שתירצו שם התוס' דשאני פירא דידו כידה וזוכה בגוף הקרקע. היא גופא קשי' לי' דלמה תיקנו חכמי' שיזכה בגוף הקרקע. והיינו דהשיב להם על מה שאמרו יזכה בנכסי'. ע"ז אמר על החדשי' אנו בושין' למה יזכה בגוף הקרקע. ולפ"ז ה"י אפשר לתרץ קושי' התוס' לקמן ע"ב בד"ה לא כר"י וכו' ומתני' דלקמן ריש פ' הכותב אתי' נמי כר"ג דהתם כותב לה דין ודברי' אין לי וכו' היינו דאפי' אם תמכור לא תאבד תקנת פרקונה וכבר כתבנו דע"כ צריך לפרש שם כן כמ"ש בדף מ"ז ע"ב ובדף נ"ו ע"ב ולפ"ז ה"י נראה לפרש פלוגתא דב"ש וב"ה לענין תחלה ודיעבד היינו דלב"ש אינה בכלל התקנה ואפי' אם מוכרת אפ"ה הבעל חייב בפרקונה. וכן משמע מתוספות ד"ה נפלו וכו' אמאי לא תני וכו' משמע דלב"ש אינו בכלל התקנה והבעל מתחייב בפרקונה דאל"ה לאו קולא היא אע"ג דהיא רוצה בכך ואומרת איני רוצה בתקנת חכמי'. מ"מ הרי חזינן דלאו טובתה היא מדתיקנו חז"ל פירות תחת פרקונה לטובתה וכמ"ש התוס' בסוף הדיבור לענין הדרת שבת אחת שמא תחזור בה. וה"נ אם תשתבאי ודאי תחזור בה אלא על כרחך דלב"ש לא אבדה תקנת פרקונה כיון דמוכרת לכתחלי' אינו בכלל התקנה כלל. משא"כ לב"ה דס"ל לא תמכור משום שכבר עומדת להנשא כמ"ש התו' בד"ה אימר בזכותו וכו' א"כ כבר הוא

דבריו דלאו ארישא עצמו קאמר דטעמא דב"ש אתא לאשמעינן דלמה לא יפרש רש"י טעמ' דב"ש כדרכו בכל הש"ס. ותו דע"כ הא דפירש"י בעודה ארוסה אבל משנשאת לא הוא פירוש לדברי ב"ש ולמה לא יביא ראיה לדבריו אלא דודאי מדהוכיח רש"י ז"ל מהא דתנא עד שלא נישאת ולא ניחא לי' למימר דהוא לב"ה אבל לב"ש דאמר תמכור אפי' בנשאת הוא ונצטרך לומר דס"ל דלב"ה לא איצטרך דאי לאשמעינן דבדיעבד קיים אפי' מכרה משנשאת להא לא איצטרך דממילא נפקא מהא דקאמר תחלה דנפלו לה משנשאת דוקא מכרה בטל ומאי קמ"ל ר"ג אלא ע"כ דקמ"ל דאפי' לב"ש דס"ל באירוסין מוכרת לכתחלה אבל כשנשאת דוקא בדיעבד אבל לכתחלה לא ואם נפרש כן דברי רש"י שפיר תקשה הא ר"ג טעמא דב"ש קמ"ל. וזה אינו שייך שר"ג יאמר בשביל טעמא דבית שמאי דהא בשביל זה חזר רש"י ז"ל מלשון ראשון שפירש כמ"ש התוספות לקמן ד"ה איבעיא להו. אף דהתם הוי שייך טפי שהקש' על דברי ב"ש וכ"ש שר"ג יאמר חידוש דין לב"ש דלא נ"מ מידי לדינא. אלא ודאי דס"ל לרש"י ז"ל דגם לב"ה איצטרך דעד שלא נשאת כולל אף אם נפלו קודם אירוסין וקמ"ל דלא תמכור לכתחלי'. ורישא היינו בעוד' ארוס' והדברי' פשוטי' אלא שראיתי בספר פני יהושע שתמ' עלי' כנ"ל. וק"ל:

בא"ד וקשה ר"י וכו'. נראה דס"ל לרש"י ז"ל דאף דר"ג קאמר עד שלא נשאת כולל אפי' עד שלא תתארס מ"מ מקשה הש"ס מני' לרב ושמואל לשווי' פלוגת' רחוק' ולומר דאמרו לו ס"ל אפי' בשלא תתארס ונשאת דמכר' בטל (וא"ל דס"ל לרב ושמואל דכיון דנתנו טעם לדבריהם הואיל וזכה באשה א"כ שייך נמי כן אפילו בנפלו קודם אירוסין. זה אינו חדא דהתוס' בעצמן ע"כ לא ס"ל הכי דהם ג"כ ס"ל דאמרו לו מחלקי' ותו דמוכרת הוא דהא חזינן ברישא דמתני' דאמרו לו האי לישנא הואיל וזכה וכו' דהמכיר' בטיל' בנפלו לה משנתארס' ומכר' באירוסין אע"ג דמודים בנפלו עד שלא תתארס דאין מכרה בטל כפירש"י לפנינו דהוא לשון ב' שכתבו התוס' לקמן וכן לפי' ר"ת שכתבו התוס' לקמן דארישא לא ה"י אומרי' מכרה בטל. ע"כ צ"ל דשאני רישא כשנפלו קודם בזכות' לגמרי' ועוד נראה דמוכח מדברי אמרו לו עצמן דמודים בעד שלא תתארס ונשאת דאין המכר בטל מדאמרו לו ברישא הואיל וזו אשתו וכו'. והוי סברו לדמות אירוסין לנשואין וכיון דע"כ מודים בעד שלא תתארס ומשנתארס' מכרה דאין המכר בטל. כמ"ש תוס' לרש"י בפ' שני ולר"ת ע"כ דס"ל כן נמי בעד שלא נתארס' ונשאת דאל"כ האיך הוי מדמי להדדי'. ובוה א"ש דלא משני לקמן לתרץ קושי' מתני' אברייתא דקתני מוכרת דבריייתא מיירי בעד שלא תתארס ונשאת דא"כ מ"ט דאמרו לו דמכר' בטל. נמצא שפיר מקשה לרב ושמואל דאפי' אמרו לו בעד שלא נתארס' ונשאת מודים דאין מכרה בטל. ודוק: **גם י"ל כפשטות דס"ל לרש"י אפי' אם נימא דאמרו לו ס"ל דאף בנפלו לה עד שלא תתארס ונשאת מכרה בטל אפ"ה לא ניחא לי' להש"ס לומר דס"ל לרב ושמואל כתנא**

אור

הלכות רוצח ושמירת נפש

שמוח

קמט

מקומות כיו"ב, ומסתמא אחיו המכוון שלו בשילוח אחיו
במנות ודו"ק היטב בכ"ו:

נ"ב וזוה אחי שפיר דרבינו לא זכר גבי בן סורר ומורה
דעיר שאין זה זקנים אינו נעשה בן סו"מ וכן אינה מציאה
עגלה ערופה ופסק כמ"ד דוקני עירו רק למזוה וולא בן
גבי רוחה ביהושע] ויעוי' משל"מ ולפ"ז אחי שפיר כיון
דכתיב גבי בן סורר ומורה ובערת הרע מקרבך ובעגלה
ערופה כתיב ואתה תצער הדם הנקי מקרבך גלי קרא
דדא נדרוש זקני עירו רק למזוה וכמו דמלינו גבי יצום
זקני עירו וגבי מוציא ש"ר דהאב אומר לפני זקני עירו
דאינו רק למזוה וכנהוג דברה תורה ודו"ק. ופסק כר'
אלעזר דרק גבי רוחה שוגג זקני העיר מעכב (מלואיס).

הלכה יב, ועמד כ"ד שעות:

נ"ב משנה פרק ב' דזבים:

הלכה יד להבותו אלא בשבט:

נ"ב, וכן נאמר במשלי כ"ג אתה בשבט תכנו ונפשו
משאל תליל, ומש"כ רבינו מקל ורצועה, סנהדרין
ז' גבי רב הונא:

הלכה מז המוכר עבדו ופסק עמו שישמשנו ל'
יום ב':

הנה בגמרא הגירסא ופסק עמו על מנת שישמשנו
שלשים יום, ורבינו השמיט תיבות ע"מ. וגראה
לצאר טעמו, דהנה מצוה בגמרא באורך דלמ"ד קנין
פירות כקנין גוף דמי במכר הבן דלו הוא קנין קנין
הגוף בחיי האב ומת הבן טרם שכלה קנין פירות דאב,
כיון דלא אחי לדידי דבן מחיים תו מכרו בטל ולא קנה
לוקח, והקשו רבנן בתוספות, א"כ תקנת אושא למאי
אהני דהא כיון דלצעל קנין פירות אית ליה ומתה בחיי
צעל פשיטא דמכרה בטל וירית לה צעל לגוף הקרקע.
והנראה לי דלא מצאנו לר' יוחנן דפליג וסבר דקנין
פירות כקנין הגוף דמי רק במוכר שדהו לפירות או
במשייר לעצמו פירות כגון שמכר נכסיו מהיום ולאחר
מיתה דהא פירות הצאין מן הקרקע הוא דבר שלצל"ל,
רק דעל כרחין מוכר קרקע לפירותיה וא"כ הוא מוכר
הגוף לפירותיו ולכן סבר דקנין הגוף דמי ופועל

להחליט את קנין הגוף שלא יוכל להיות מכור טרם צא
לידו גם קנין הפירות, אבל מקום שאינו מכור רק
פירות לא גוף לפירותיו רק כשצא הפרי ומת מן
הקרקע זוכה, כי זכיית הפרי צא עם שעת ביאתה
לעולם, א"כ אין לו לצעל הפירות בקנין הגוף כלום
ודא' דאלימא כח קנין הגוף שלא להיות נכנע תחת
קנין הפירות שמצי למכור לאחרים, וכי מתה יקח אותה
המוכר לגמרי דשלמו אז קנין הפירות דצעל, ולכן לא
מצאנו רק איפכא דלמ"ד קנין פירות לאו כקה"ג דמי
מציא לאשה שמכרה דמכרה קיים, אבל איפכא לא תליא
חד בחזריה, ולכן הלא קנין דצעל דמתנאי ב"ד אחי,
ותנאי ב"ד אשכחן דחייל אף על דבר שלצל"ל וכדאמר
רב פפא בפרק יש נוחלין (דף קלא) בין למ"ד יסבון
בין למ"ד ירתון הא אין אדם מקנה דבר שלצל"ל כו'
אלא תנאי ב"ד שאני כו' וא"כ קנין פירות דצעל אלימא
למיחל לזכות בכל פירי תיבף בשעת זמיחתה ולא מצי
למכור מתנאי ב"ד, א"כ בהא ודאי כיון דאין דצעל
קנין בגוף לפירותיה שפיר חיילא מכירתה לולא תקנת
אושא דתקנו דהוא לוקח ראשון בנכסים, והא דשקיל
וערי בגיטין דמייתי ולביתך מלמד שאדם מציא בכורים
מנכסי אשתו כבר פירשו בתוספות שם, דס"ד דדרך
נשים שנותנות פירות שדויתיהן לצעליהן וזכותה האשה
פירותיה לצעל, וא"כ על כרחין בהקנתה גוף השדה
לפירות דאל"כ הא הוא דבר שלצל"ל דאז מה"ת לית
ליה לצעל פרי רק מהקנתה לצעל, וע"כ לא חיילא
המכירה רק בהקנתה גוף לפירותיה וזוה כמו קנין
הגוף דמי, והא דפריך מצרייתא דהיה צא בדרך ובכורי
אשתו צידו כו' אימור דמיירי הצרייתא עכשיו שמתנאי
ב"ד אוכל פירות בנכסי אשתו ואין לו קנין בגוף
הקרקע כלום, נראה דמשמע ליה עכשיו לצעל תקנת
אושא דאינה יכולה למכור גוף הקרקע לאחר מיתה,
א"כ צודאי הוה ליה פירות בנכסי אשתו מחמת שנכסיה
קניוס אליו לפירותיהן, רק בכ"ו מחיים לא קניו לו
הגוף, לכן לר"י דק"פ כקה"ג דמי א"כ היה לו לקנות
על הצבורים אם הציא מחיים, וע"כ דק"פ לאו כקה"ג
אף שקונה גוף לפירותיו. [ולפ"ז יהא מוכח דלא
כמש"כ הש"ך סימן ק"ג דקניו הגוף לצטר תקנת אושא
מחיים לצעל ולכן אפילו בחייה מוציא הצעל גם גוף

ק. וכן כתב בבית אפרים חו"מ סי' מז. ועיין רא"ה כתובות נ.

נמנך לזרוב אפשר דמותר ליעע האילן משום דהוי כמו
 אינן קדם כמו כן מותר לזרוב דמה לי חילנות ומה
 לי זרעיה, רק בעיקר הדין אם מהני גבי רפת בקר
 כיצד וריבץ ל"ע וישוב הרבה וגם הנתיבות הניח בל"ע
 כי מסבחה ה"י נראה דלא דמי דבשגמא גבי אולר
 אפשר לומר כיון דכיבד וריבץ כבר יש כאן דין הרחקה,
 אבל בהיפך מה לנו אם כיבד וריבץ לרפת סוף כל
 סוף בשעה שמכניסם בהמות הוא מחיק ול"ע.

דבריו הק' אשר הם נסתרים ממשנה מפורשת דכוריס
 דהקונה שני חילנות בתוך של חברו מביא ואינו
 קורא ומבואר ב"ב פ"א דעממא דרבנן בשני חילנות
 משום דספוקי מספקא להו בשני חילנות אי קנה
 קרקע או לא ומספק מביא ואינו קורא ואם כדברי
 הגאון בעל אר"ש לא הוי ספק כלל ובחזרה ודאי אינו
 מכור.

ד

באור שמח הלכות רוצה פרק ב' הלכה ע"ו דקנין
 פירות דבעל לא הוי קנין בגוף הקרקע
 לפירות רק בעת שימח הפרי אז הוא זוכה אותה
 ותנאי ב"ד מהני אף על דבר שלב"ל ובזה יתפרש לי
 היעב מה דתמוה מתניתן דכחוצות ע"ה אמר להם על
 החדשות אנו בושים אלא שמגלגלין עלינו הישנים, מה
 זו בושא כיון דיש לבעל קנין פירות אמאי לא יהא מכרה
 בטל וכבר עמדו בזה הראשונים ולפי דעת הא"ש נכון
 מאד כיון דאין לו לבעל קנין בגוף הקרקע רק אם
 ילמחו הפירות וא"כ אם מכרה הקרקע ממילא אין לו
 פירות, ובאמת מה דמכרה בטל הוא חקיה אחרת,
 וע"ז אמר דעל החדשים אנו בושים, אבל לכאורה
 נסתרים הדברים מכחוצות פ' בעל שמכר קרקע לפירות
 הרי להדיא דיש לו קנין בגוף הקרקע, שצחי ורואיתי
 דאין סחירה מה דהגמרא אלא לאחר הקנת אושא
 דלא יש לו קנין בגוף הקרקע וכמו שכתב רבינו הא"ש
 בעלמו.

ה

ביאור דברי הרשב"ם הא דלא מהני יאוש בקרקע,
 אם מהני יאוש בקרקע מהני אף בגזן עלמו
 סחירה לזה מהוסי סוכה.

תירוצ על קושית הר"ר חזקי' על שיטת ר"ח בשם
 קאוב"ח.

קושיא על העור דכתב דבאית ליה ארעא אחריתי
 אינו מטיד משום דחיישינן דהחוב גדול
 מהקרקע שיש לו, ישוב לזה ע"פ שיטת הראשונים
 דבאפוחיקי אם נמלאת אינו שלו אינו חוזר עליו.

גם יש ליישב היכא דידעינן דלקח ומכר לאלתר.

קושיא על שיטת הרמב"ם דאומן בקרקע דאין לו
 חזקה הוא רק היכא דידעינן דבחזרה אומנות
 אחי לידי ישאר קושית הגמרא ח"ה אחר נמי.

ב

ב"ב גבי זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי
 והביא עדים על חזקה ומבואר בגמרא דלא מהני
 אף דיש לו מגו דאי צעי אמר לקחתי משום דהוי
 מגו במקום עדים ובעור כתב דאם יש לפרש דבריו
 של אבותי שלקחה מאבותיו מפרשינן דבריו ופירש
 הש"ך סק"ג כוונתו משום הדין דטוענין ליוורש וקושית
 החוס' אמאי לא נטעון דאבותיו נקחו ופירשו דשל
 אבותי משמע של אבותי מעולם והקשה הש"ך הלא
 העור פסק דעל דר בו חד יומא צעינן עדות ולא
 מהני מגו א"כ היאך נאמינו שאביו דר בו חד יומא
 מטעם מגו והחוס' לשיטתיהו דמהני מגו על דר בו
 חד יומא.

אבל אפשר לומר כוונת העור ע"פ דברי הרשב"א
 בש"מ שאם היינו יכולים לפרש דבריו היינו
 אומרים שזודאי יודע שאביו לקחה ומכה המגו לריבין
 אנו כן לתרן דבריו דלריבין אנו לומר דאינו משקר
 וכדי שלא יוכחש העדים מפרשינן דבריו וכמו דתרי
 ותרי היכא דיכולים אנו לתרן דבריהם באופן דלא
 יוכחשו כן בעדים ומנו ועיין בנתיבות גס ל"ע ברמב"ן.

ג

באור שמח ה"ל מכירה פכ"ד ה"ל ד' כתב לתרן על
 הא דפסק הרמב"ם באיבעיות דפי
 הספיה פ"ג בדין דשלשה חילנות דכל הני לא קנה
 קרקע אפי"ג דכל תיקו פסק הרמב"ם אם חפס אין
 מוליאין, וכן במלכות המטה וחלונות של פתחים
 בפכ"ה מה"ל מכירה לא הזכיר הרמב"ם דמהני תפיסה
 משום כיון דמספקא לחכמים אם כל הני בכלל המכירה
 הו"ל ללוקח לפרש ומסתמא לא זצין הלוקח רק מאי
 דפסיקא לחכמים שהוא מכור אבל מאי דמספקא
 לחכמים לא ה"י נדעתו לקנות וא"כ אינם מכורים
 בחזרה ודאי לא בחזרה ספק, ולעני"ד לא זכיתי להבין

זה של מכירה יולא ממה שיש לו, שכל מה שיש לו לאדם יכול למכור, וא"כ מה לן מה שאינו בעלים המיוחד לו, אבל עכ"פ מה שיש לו יכול למכור, ורק דין יום או יומים וראשי אברים חלי' בשם בעלים ולא מכירה, ואף שמתחבר שם גם דין זה מה שבעלים יכולים למכור, אבל ודאי שלא לריבין לזה, אלא בפשוטו שמה שיש לו לאדם יכול למכור, וא"כ מה שיכפת לן מה שאינו בעלים המיוחד לו, אבל נראה שזה רק בשותפים דעלמא דאף אם מוכר אי חלקו אינו מתבטל זכותו של השני וע"כ כאו"א יכול למכור את מה שיש לו, אבל במכירה של האשה בנכסי' שיש להבעל בהן פירות, וכשתמכור תבטל זכותו של הבעל וא"כ זכותו של הבעל מעבד שלא החול המכירה של האשה, וכ"ז באם באנו לומר שהמכירה החול מולד דכל מה שיש לה יכולה למכור, צדק הסברה כיון שיש לו להבעל פירות בנכסי' שוב מעבד שלא החול מה שהיא מוכרת אבל עכ"פ הא היא בעלים על גוף השדה ובעלים יכולים למכור והוא זכות המיוחד להבעלים למכור, צדק לא שיכפת לן כלל מה שע"י מכירתה תבטל זכותו של הבעל, כיון שמ"מ גוף השדה שלה הוא ומה שמפורש בריש פ' האשה שנפלו דבתי' ולפירות אינה יכולה למכור אף בלא תקנת אושא, בהכרח שזוהי תקנה חדשה שאינה יכולה להפקיע זכותו של הבעל מהפירות, אבל מלד מכירתה בדין שחפיק זכותו של הבעל, ורא"י ברורה לזה מהמשנה בריש האשה שנפלו שאמר ר"ג על החדשים אנו צושים אלא שאחם מנגלגין עלינו את הישנים ע"ש בפרש"י, וז"ע מה זכ שאמר על החדשים אנו צושים היינו הנכסים שנפלו לה משנישאת, הלא זה פשוט שאינה יכולה למכור לבעל זכותו של הבעל מהפירות כיון שחכמים תקנו שהפירות הם של הבעל, ועיין בפיה"מ שם שכתב שר"ג סובר בלמה שיכולה למכור ואינו מוכן הטעם למה, ומוכח שבאמת עיקר החקיקה בפירות הוא בלא צד לעולם ולא בגוף הנכסים, וע"כ אם מכרה הגוף ממילא איבעל זכותו בפירות, אלא שחכמים סברו שהי' תקנה חדשה שלא תוכל למכור וע"ז חולק ר"ג, וע"כ אמר על החדשים אנו צושים, וסובר דהנכסים שנפלו לה בעודה ארוסה ואח"כ נישאת הם מכרה ממכרה קיים, ואע"פ שדאי שאינה ל"י להבעל פירות גם בהם, ומשום שהתקנה שלא תוכל למכור הוא רק על מה שנפלו לה משנישאת, חבו ביאור המשנה שם שאמר ר"י אמרו חכמים לפני ר"ג הואיל חכה באשה לא חכה בנכסי', והיינו אף באירוסין לא תוכל למכור אפילו בדיעבד כמפורש שם בגמ', וז"ע באירוסין שעדיין אין לו להבעל פירות, מדוע לא תוכל למכור, הלא כל הזכויות זוכה הבעל רק מהשואף ואילך וכמו שפורש שם בגמ' שכן הסיבן ר"ג לחכמים, ולהבואר הכי פירושא, שבין שמעיקר הדין אף אם היא נשואה ג"כ יכולה למכור ויבטל ממילא זכותו של הבעל, ובהכרח שתקנה חדשה היא שאם ע"י מכירתה חוגרם ציעול זכותו שאינה יכולה למכור ממילא גם באירוסין הלא היא משועבדה לו שחבי' נשואה ושחכה בנכסים שלה, וע"י מכירתה גורמת לבעל אותה הזכות, נימא ג"כ שאינה יכולה למכור, וע"ז הסיבן שאינו דומה ארוסה לנשואה כמפורש שם בגמ' מה רא"י ברורה למה שכתבתי שבדין שחובל למכור ויבטל זכותו של הבעל, ועוד רא"י לזה מדין נכסים שאינן ידועין להבעל שפורש שם בהמשנה שאם מכרה ממכרה קיים, ולפי מה שמשמע מהרמב"ם לגיל הלכה ח' שסובר שרק לענין מכירה בדין שמתכרה קיים, אבל הפירות שייך להבעל, וכן נראה רא"י ממה דאמר הגמ' בר"פ האשה שנפלו דר"י ברבי חנינא אומר נכסים שאינן ידועין הן מעלעלין, ואפילו הכי מפורש בהמשנה שם דע"ע נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והוא

חובל פירות, שוב ראיתי מה שכתב הא"מ בסיומן פ"ד צדק ע"ש, הרי אף בנכסים שאינן ידועין יש לו פירות נול"ע לי על הראשונים שמשמע שהם סוברים שאין לו פירות בנכסים שאינן ידועין ע"ש, וא"כ לר"ד טעם מדוע יכולה למכור בנכסים שאינן ידועין, ומוכח כמו שכתבתי שמעיקר הדין יכולה למכור בכל נכסי' אף שיבטל זכותו של הבעל בפירות ורק שהי' תקנה חדשה שלא תוכל למכור, ובנכסים שאינן ידועין לא תקנו והדברים מאירים צע"ה.

ונמצא להמתבאר שכל מה שהאשה יכולה למכור גוף הנכסים הוא לאו מגדר דכל מה שיש לו לאדם יכול למכור, מאחר שע"י מכירתה תבטל זכותו של הבעל בהפירות, רק מפני שיש תקנה מיוחדת וחדשה שאין הבעל מפסיד הפירות, אבל מלד עלם מכירתה בדין שחבטל זכותו, ומאחר שסוחר את זכותו של הבעל, שוב אי אפשר שחול המכירה, אלא משום דין המסויים שבעלים יכולים למכור, וע"כ ספיר אמר הגמ' אמימר דאמר כר"א דכמו שר"א סובר דשניהם אינן בדין יום או יומים משום דאינו מיוחד לאדם אחד כך שני שותפים כמו האשה והבעל אינן יכולים למכור, שגם דין המכירה של האשה הוא רק משום שהיא בעלים, אבל בשותפים דעלמא בודאי יכול כל או"א למכור חלקו, והרמב"ם מפרש הא דר"א לא כמו שפירשו החו"מ שרק בשותפים שזכה בגוף ולהשני הפירות נקרא אינו מיוחד לו, אלא אף שותפים בגוף ובפירות נקרא אינו מיוחד לו, אבל בזה שמדתי הגמ' דין מכירה לדין יום או יומים בהכרח שהוא רק בשותפים כמו הבעל והאשה כמו שבארתי, אבל בשותפים דעלמא בין שהם שותפים בגוף ובפירות, ובין שהם שותפים שזכה בגוף ולהשני פירות יכולים למכור, ומהטעם דכל מה שיש לו לאדם יכול למכור, ולא כיון שאין זכותו של זה סוחר את זכותו של השני, ולא בעינן לזה דין בעלים ודו"ק.

ולהמתבאר ברור שרק אם האשה לבדה מוכרת שאין המכירה חלה אף על הגוף חליבי' דר"א, אבל אם גם הבעל מוכר או שהאשה מוכרת להבעל שביטל שיכולה למכור, ולא לריבין בעלים לחלוק המכירה, וע"כ נראה שהרמב"ם מפרש צ"י חקת הבתים ה"ג, ואב"א אמימר דאמר כר"א, לא כפירוש הרשב"ם דאפילו שניהם ביחד אינן יכולים למכור, והמשנה דדייקין נ"א רא"י יש היא דלא כר"א, אלא שהפירוש הוא בדברי אמימר דאמר איש ואשה שמכרו בנכסי' מלוג לא עשו כלום, הוא או איש או אשה, כמו לחירוק הראשון, אלא שלחירוק הראשון לריבין לתקנת אושא ולאחר מיתה האשה, ולחירוק השני הוא בלא תקנת אושא ג"כ אינה יכולה למכור הגוף היא לבדה משום דר"א וכן אם היה הבעל קודם, אבל אינה לדידי' אף לאמימר ונ"א ג"כ בוי מוכר, ואחו שפיר המשנה אפילו לר"א ולכן דייקין הא רא"י יש, ושפיר מיושב פסק הרמב"ם אף שפוסק כר"א, מ"מ שניהם ביחד יכולים למכור, ומשום דכל מה שיש לו לאדם יכול למכור, וכן שותפים דעלמא אף אחד לבדו מוכר את מה שיש לו ושפיר מיושב קושיות הא"מ ה"ג, וראיתי בביתור הגר"א בזה"ע סימן ז' ס"ק י"ב שכתב ג"כ לפרש אפילו להר"ן השני בדברי אמימר בשמכר כאו"א לבדו, ח"ל ואע"ג דאמרינן שם ואב"א וכו' והרמב"ם פסק כר"א ס"ל דה"ק ואב"א דמהני ורבה בר"ה ס"ל דאפילו זבנה לעלמא בוי זבינא ואמימר דאמר כר"א בזבנה כל אחד לבדו וכמו יום או יומים דא"א אלא ככ"א לבדו דשניהם ביחד בלא"ה פטורין כמ"ש בפ"ק דב"ק ובפ"ע דסנהדרין, ורשב"ם שם לא פירש כך וכן רש"י

צ"ק

סוגיית הדף

אבי

הלכות אישות

עזרי

פז

שיאכל פירותיו, וכשעונת ע"מ בן ניתנו לו, אין נקראח שהדיד שלה הוא עם הבעל כלל, אלא הדיד הוא על הממון, ממון אלו אם ניתנו לה סמס או נש"מ שאין לבעל רשות ואין היא מוחקת יותר מהבעל, שכמו שמונחין הממון ביד האשה, כן יש חקת הבעל, דכל מה שביר האשה בחקת הבעל הוא שיאכל פירותיו, וע"כ נשאר הבעל בחקתו שיאכל פירות, משא"כ בשעונת אחת נחתו לו הדיד שלה עם הבעל והיא כופרת והיא מוחקת ע"י כפירתה נעשית רק היא למוחקה, ולא הבעל, אף שנלא עעננה הי' גם הבעל נחשב למוחקה, חה יסוד לדברינו דלעיל דע"י עענה וכפירה נחשב היא למוחקה ודו"ק היעב.

פכ"ג ה"ג וכן התנה עמה שלא יאכל פירות נכסיה הרי זה אינו אוכל פירותיהן, אבל מוכרין את הפירות ולקוחין בזה קרקע והוא אוכל פירותיה, שלא סילק עמנו אלא מפירות נכסיה אלו בלבד עכ"ל, ע"ן נש"מ שהביא להרא"ש צ"י הכותב כתב שמשון הגמ' שם משמע שרק אם שירא ולקחה קרקע אוכל הבעל בפירות אבל אין הבעל יכול לכופה ליקח בזה קרקע שיאכל הפירות, וע"כ כתב שהרמב"ם סמך על מה דאיתא בתוספתא דמפרש שילקח בזה קרקע והוא אוכל פירותיה, וכן הוא בירושלמי ר"פ הכותב ע"ש, וצ"ע מאחר שש"ס ד"ן מוכה שרק אם שירא אוכל פירותיהן, איך פוסק הרמב"ם דלא בגמ' ד"ן וצוית הקשה שלא רק משמעות הלשון הוא, אלא שמוכח מכל הסוגי' שמה שאין הבעל יכול לכופה ליקח בזה קרקע שיאכל פירותיה, דהכי איתא שם בדפ"ג צ"י איצט"א לכו כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיה וצפרי פירותיהן מהו שיאכל פירות מפרי פירות סליק נפשי' מפירי לא סליק נפשי', או דלמא מכל מיני סליק נפשי', פשיעא מכל מיני סליק נפשי' דאי אמרת מפירי פירות סליק נפשי', מפירי לא סליק נפשי' כיון דאכלינהו לפירות פירי פירות מהיבא, ולעעמיד הא דתנן ר"י אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות וכו' כיון דאכלינהו לפירי פירי פירות מהיבא אלא בדשירא הי"ג בדשיר עכ"ל הגמ', ולשיעור הרמב"ם שסובר שהבעל יכול לכופה למכור הפירות ולקנות קרקע והוא יאכל הפירות, אין קושיא כלל, דשם אם סליק נפשי' מפירי אינה יכולה לאכול הפירות ושפיר יש שם פירי פירות, משא"כ בשם לא סליק עמנו מפירי והוא יכול לאכול, שפיר קשיא לי' פירי פירות מהיבא, וכבר הקשה שם הגרש"א בחידושי' וכתב מכאן תשובה גדולה על הרמב"ם והוא תימיה.

והרא"ה צ"ה, דהנה צ"י האשה שנפלו דע"ט צ"י איתא הנוגב ולד בהמת מלוג משלם תשלומי כפל לאשה משום דפירי פירי לא חקו חכמים וכן כתב הרמב"ם לעיל בפכ"ב הכ"ח ולד בהמת מלוג שננוב ונמלא הגנב ושלם שנים הכפל לאשה שאין זה פירי שתקינו לו חכמים, מלשון זה משמע שאף כפל של הבהמה גופה ג"כ לאשה, ורבותא אשמועינן דאף שהולד הוא של הבעל מ"מ הכפל הוא של האשה שאין זה פירי שתקינו לו חכמים, וכן כתב הר"ן שם דעת הרמב"ם ולשיעור הר"י שם כפל של הבהמה שיהיה הבעל רק כפל של הולד שיהיה לה משום פירי פירי, ולכל הפירושים קשה באמת העעם צ"ה, ומאחר דהולד בעלנו הוא פירי ושירא להבעל, איך שירא לומר שהכפל שירא לה, והלא ולד שלו נגנב, ומוכח מה דכל דין הפירות, הוא רק דין שהבעל אוכל פירות, ואין זה שנעשו הפירות שלו, כמו ששייך מעשה ידי להבעל, שנעשו ממנו של הבעל, אלא שהדין הוא שהבעל אוכל פירות.

ואין זה שנעשו הפירות שלו, כמו ששייך מעשה ידי להבעל, שנעשו ממנו של הבעל, אלא שהדין הוא שהבעל אוכל פירות ומשחמש בזה, ורק באופן שיש ריוח ביחא, והרי באמת אין יכול למוכרו, רק אם מוכר ולקח אותן המעות לסחורה כמבואר בהרמב"ם לעיל בפכ"ב הי"ב, הרי שלא זכר לו הפירות שיהי' שירא להבעל, אלא שגם זה נכלל בהחקה אם היו לו פירות מנכסי' ומה ששייך לו ולורשו, ואין חזרון להאשה, אבל מ"מ כ"ז שהוא חי אין הפירות נעשו לממונו, וע"כ אין הכפל שירא לו רק לה, שאין הכפל נכלל חקת הפירות, כיון דאחו מעלמא ולא שכיחא כמבואר בהר"ן הנ"ל, ויותר מתבאר זה לפי מה שכתבתי לעיל בפכ"ב הע"ז שאין חקת פירות שיש לו קנין בגוף הנכסים לפירותיהן, כמו בדקל לפירות, אלא שזכותו הוא בהלא בא לעולם בהפירות עצמן, דאם הי' לו זכות בהנכסים והפירות ממילא שלו הן, אז הי' הדין בהפירות נעשו לממונו לגמרי, אלא שזכותו גדלו, אבל כפי שצרכי' שזכותו הוא בהפירות עצמן, שפיר יש לומר שהדין הוא רק שיאכל הפירות ושחמש בזה באופן שיש ריוח ביחא, אבל אין ש"ל לגמרי, אלא ששם כתבתי שזכו רק בלא חקת אשאי, אבל אחר חקת אשאי ודאי שיש לו להבעל קנין בגוף השדה, אולם לפי המחבר, אף להלכה דאית לן חקת אשאי זהו רק שחשיב כלוקח ראשון על גוף השדה אם מחה, אבל לגבי הפירות אין לו זכות הפירות בגוף השדה בלום, רק שזכותו הוא בהפירות לאכול ולהשתמש בזה משום ריוח ביחא, ולא נעשו לממונו לגמרי ויש לעיין ממה שכתבו החוס' בכתובות דמ"ז צ"י דלקן אינה יכולה לומר אינו נפדות ואינו נותנת פירות משום דכבר זכה הבעל בגוף הקרקע ע"ש, משמע שיש לו זכו' בגוף הקרקע לפירותיהן, ועיין בשו"ע א"ה"ע סימן ס"ט שצ"ע שמהאחר שם מהעעם הראשון שכתבו החוס' כדי שלא תעמע בין העכו"ם.

והנה נראה בפשט הגמ' שם בריש הכותב לדעת הרמב"ם, דאיצט"א להו בכותב אין לי צפירי פירות מהו שיאכל הפירות, וע"ז אמר הגמ' פשיעא דמכל מיני סליק נפשי' דאי אמרת מפירי לא סליק נפשי' כיון דאכלינהו לפירי פירי פירות מהיבא, ואינו מוכן מה הי' הסי'ד, וכי לא ידע ששייך פירי פירות בדשיר, ולמה הולך להוכיח זה מהא ולעעמיד וכו', ועיין בשיעור מקובלת שם שעמדו צ"ה, ומשום כך נראה שפרש הרמב"ם הכי, דאי אמרת מפירי פירות סליק נפשי', מפירי לא סליק נפשי', כיון דאכלינהו לפירי פירי פירות מהיבא, והיינו שסובר הגמ' בהס"ד שהבעל זוכה בהפירות ונעשו לממונו לגמרי, וממילא חמיד הפירי פירות אין לו משום דין פירות ששייך להבעל, אלא שממילא הן של הבעל, כיון שהפירות שלו, שוב הפירי פירות הן מפירותיו גדלו, וא"כ דדין שלא יועיל סילוק של הבעל מהפירי פירות כמו בכותב לחזירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק עמה, ומה שמהני סילוק על הפירות הוא רק כמו שהגמ' אמר בריש הכותב שאיירי בכותב לה ועודה ארוסה שעדיין לא זכה בהן, אבל מהפירי פירות שלא לירך לזכות מהאשה, אלא אם יש לו פירי ממילא הן שלו, ואם לא סילק עמנו מהפירי האך יכול לסלק עמנו מהפירי פירות שזכו כמו שמשלק עמנו ממה שיש לו, אף אם כותב לה ועודה ארוסה, חכו מה שהגמ' פריך דאי אמרת מפירי לא סליק נפשי' כיון דאכלינהו לפירי, היינו מאחר שהפירי שלו פירי פירות מהיבא, היינו מהיבא יש לה אף סילוק לא יועיל וע"ז אמר הגמ' ולעעמיד הא דתנן ר"י אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות וכו', כיון דאכלינהו לפירי פירי פירות מהיבא אלא בדשירא הי"ג בדשיר, וע"כ נש"י שגרים כיון דאכלינהו

משום הפירות השלושיים אבל הפירות מהפירות אינו
 אלא חלל מדין פ"פ דהנכסים הראשונים דמדון
 פירות הא סליק נפשי ופרש גם בהחום' קן. ומה
 שהוצרכו החום' לזה י"ל דהיינו משום דאי כהרא"ש
 שמחמת לאכול הפירות ורק בדשירה יש לו פ"פ א"כ
 אחתי לא דמי לשאר קנין פירות דהוי כקנין הגוף כיון
 שיש צידה לעשות שלא יהיו לו הפ"פ. ועוד דמה
 עדיף איהו דאית לי זכות בפ"פ מינה דאית לה
 זכות בהפירות מלבד הגוף שיש לה וע"כ ודאי חוכל
 למטור. אבל השתא שכתבו החום' דבהפירות ילקח
 בהם קרקע וכי' לא עדיף הזכות שיש לה לפירות
 מהקנין שיש לה בהגוף כיון שגם בהפירות אין לה
 אלא קנין הגוף והיא לא חוכל לאכלס או למכרס
 והוא אוכל פירותיהם. ועיין ברמב"ן גיטין עו.
 דס"ל דאם לית לי פ"פ רק בדשירה ל"ש אפילו
 סברת מה שקנתה אשה קנה בעלה מה"ע.

ד) ובר"י ליישב את שיטת הרמב"ם והחום' מקושיט
 הרא"ש עליהם נקדים דברי הגמ' בכחוצות
 ע"נ: דולד בהמת מלוג משלם השלומי כפל לאשה
 משום דפירא תקיפו לי רבנן פירא דפירא לא תקיפו
 לי רבנן ופירכו החום' דכפל כיון דאחי מעלמא כ"ש
 דבהמת מלוג עמיה שהכפל לאשה ובפירי דאחי מגופא
 גם פירי פימת תקיפו לי רבנן ולפי"ז קשה לשון
 הגמ' שחילקה בין פירי לפירא דפירא ועיקר החילוק
 חסר מן הספר ועוד קשה בולד בהמת מלוג אחתי
 אינו מקבל הכפל דכיון שהולד בהמת מלוג שלו הוא
 א"כ ממילא הכפל וכל פירות והרווחות שלו. וע"כ
 ז"ל שא"י כשאר קנין פירות אלא דין אכילה בלחוד
 אית לי וכדמשמע מהא דאמרינן כי תקיפו לי רבנן
 פירות משום רווח ציתא אבל לצוני לא. ואין לו לצבל
 אלא דין אכילה פירות ואינו נכלל בזה זכות הפירות
 שבהפירות והרווחת הכפל שזה הזכות של שבה
 דהיינו הזכות דארעאי אשבה איינו בכלל אכילה
 פירות. ומה שהוא אוכל הפ"פ אי"ז אלא מפני שגם
 ע"ז יש תקנת חכמים וכיון שצריך לזה תקנה ע"כ
 אי"ז אלא בפירי דאחי מגופו ולא בפירי דאחי מעלמא
 דלא הוו בכלל פירות.

וי"ש לבאר בזה לשון הגמ' פירא תקיפו לי רבנן
 פירא דפירא לא תקיפו לי רבנן דלבה"ל י"ל
 דכונת הגמ' שאין צתקנת האכילה דפירות ראשונים

כ"כ עד שיהיו פירי דפירא ממילא שלו שאילו כן גם
 באתו מעלמא שלו הם.

והנה בכחוצות ע"ט: דבהפירות לו עו לחלצה ופי'
 שי' הרמב"ם דאפילו אין לה אלא לחלצה
 והרא"ש הקשה דככה"ג הו"ל כליא קרנא והראב"ד
 חירק דשייר מקום החלב והקשה הגרע"א דרש"י
 צב"מ זו: ס"ל כהרמב"ם וכששכרה פרה להשתמש
 בה משתמש הוא בה ורש"י הא לא ס"ל כהראב"ד
 שהרי פי' בכחוצות צעו לחלצה משום ששייר עורה.

ונראה לי ש"ל צשי' רש"י והרמב"ם שלא צעינן
 שישאר לה קרן והא דצעינן שויר אי"ז
 אלא משום דבדאיכא שויר דהנכסים לאחר אכילתם
 מיקרי החלב פירות ואי לאו מיקרי החלב קרן דשם
 קרן ופירות תלוי בזה אי משחייר מידי לאחר אכילתם.
 ולפי"ז להרמב"ם אוכל פירות אפילו כשאין לה קרן
 ולהרא"ש אינו אוכל פירות אלא כשיש לה קרן ואז
 הוא דמיקרי נכסי מלוג.

ומהשתא יש לתקור בזה דהבעל אוכל פ"פ וולד
 הולד אי משום פירי פירי דהנכסים
 הראשונים או שהפירות אף על פי שהוא אוכלם מ"מ
 הם כנ"מ ומשום הכי אוכל פירותיהם. וי"ל דזה
 תליא צפלוגתת הרמב"ם והרא"ש דלהרמב"ם י"ל
 דאעפ"י שהפירות הם שלו לאכילה מ"מ הרי הם
 כנ"מ כיון שזכות הפירות מהפירות שייך להאשה
 בלא תקנה חדשה והוה כמו שיש לה דקל לפירוחי
 וא"כ הויין הפירות כמו שיש לה עו לחלצה מאחר
 שיש ע"ז שכ נ"מ שיאכל פירות וע"כ כשהפירות
 הן פירות תלושים שאין מהם פירות יש בהם הדין
 דילקח מהם קרקע כנכסי מלוג הם לא ירבה לאוכלם
 מדון אכילה פירות שיש לו בהם, מה שא"כ לשי'
 הרא"ש כיון שאין הקרן שלה אין אלו נ"מ ואינו
 אוכל הפ"פ אלא מחמת הנכסים הראשונים.)

ה) ורפ"י"ז נוחא דקושיט הירושלמי והרא"ש דהוי
 כנותן מחנה לאשתו אי"ז אלא לשיטת
 הרא"ש דקודם הסילוק לא היה על הפירות דין נ"מ
 לאכול פירותיהם ורק ע"י הסילוק שנתן לה גם את
 הקרן אלו רוצים לתת ע"ז דין נ"מ שצביל זה ילקח
 בהם קרקע וכי' ע"כ שפיר כתבו דהוי כנותן מחנה
 לאשתו שצעינן יפה הוא נתן ולא יעשו נ"מ שצביל

ד"ש רווח ציתא אז ישארו הפירות שלו לנמרי וגם
 הכפל שלו דהא ודאי שאז יוכל גם למכרס דלא שייך אז
 רווח ציתא וגם ליתנס צמתנה (שמתחילה נראה שלא
 יוכל אפילו הפירות עמם) וכדמשמע פשטא דמתניתין

1) וכ"כ דאיכא שויר לדידה לענין כפל דאחי
 מעלמא או רווח ציתא וגם פירות דאחי מנוף הפירות
 צריכים להיות שלה לכשתחלמן ותתגרש שאז אין לו
 עוד תקנת פירות. ד"ל דלאחר שימות בעלה או יגרשה

פרק האשה שנפלו

מבוא

לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים, והא באירוסין עדיין אין לו להבעל פירות ומדוע לא תוכל למכור, ובע"כ מוכח מזה דהוא תקנה חדשה, והיינו דכיון שע"י מכירתה תוגרם ביטול זכותו להכי תיקנו שאינה יכולה למכור, ולזה ס"ל לר' יהודה דגם באירוסין כיון שמשועבדת לו שתהיה נשואה לו ושיזכה בנכסים שלה, והרי ע"י מכירתה גורמת לבטל אותו הזכות, לכן אינה יכולה למכור.

(ב) מהא דקתני דעד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים, והרי בנכסים שנפלו עד שלא נשאת ונשאת ודאי הבעל אוכל פירות, וא"כ למה אין מכירתה בטילה מחמת זכותו בהפירות, ובע"כ מוכח דמצד זכותו בהפירות אין יכול לעכב מכירתה וכנ"ל, אלא שחז"ל תיקנו תקנה חדשה שמכרה בטל, ולזה ס"ל לרבן גמליאל דהתקנה דמכרה בטל הוא רק על נכסים שנפלו משנשאת.

(ג) מהא דקאמר ר"ג על החדשים אנו בושים וכו', והקשו הפנ"י וההפלאה אטו ר"ג בוש מדברי חכמים שתיקנו שבעל יאכל פירות. ולפי הנ"ל א"ש דהא דקאמר על החדשים אנו בושים

דף עת.

בתקנת אכילת פירות דבעל

בפשוטו הא דמכרה בטל, נובע מכח ליתא דתקנת פירות, כלומר כיון שהפירות הם של הבעל אין האשה יכולה למכור מה שאינו שלה, וכן מבואר בפנ"י ובהפלאה, ע"י לקמן במתני" שהבאנו דבריהם.

אולם רבותינו האחרונים (ר' שלמה ר' ראובן ואבי עזרי) כתבו לחדש דאיכא תרי תקנות נפרדות, חדא זכות אכילת פרות, ועוד תקנה שנתנו להבעל זכות נוסף שיכול לבטל מכירתה. וביאור הדבר הוא עפ"י מש"כ האו"ש (פ"ב רוצח הט"ו) לדייק מדברי התוס' ב"ב (קל"ו:): דקנין פירות דבעל לא הוי קנין בגוף הקרקע כדקל לפירות, אלא הוא דין זכייה בהפירות עצמן והיינו בהלא בא לעולם, והחכמים יכולים לתקן שיזכה בפירות שלא באו לעולם עכ"ד, וא"כ מצד הקנין פירות של הבעל אין יכול לעכב מכירתה, והא דמכרה בטל זהו תקנה חדשה בנכסי מלוג דנתנו להבעל זכות מיוחד שיכול לבטל כח מכירתה, והביאו לזה כמה ראיות וכמו שנבאר.

(א) חדא מהא דבנכסים שנפלו לה משנתארסה אמרו חכמים

אין הכוונה על התקנת פירות, אלא כוונתו על התקנה חדשה שתיקנו שמכרה בטל.

(ד) ועוד ראייה מהא דאיתא ריש פרק הכותב דאם כתב דין ודברים אין לי בנכסיך אמרינן דכוונתו לסלק עצמו מזכות מכירה ולא מזכות אכילת פירות, הרי מפורש דאכילת פירות וזכות מכירה הם שתי תקנות. ועי' בחי' הרי"ם שם שכתב לדחות, שמחמת תקנת פירות יש לו תרתי, חדא שיזכה בגוף הקרקע, ועוד תקנה שיכול לזכות זכות בפירות שיצמחו, וא"כ י"ל דכשכותב דין ודברים אין לי בנכסייך כוונתו שרוצה לסלק עצמו מלזכות בגוף הקרקע לפירות, אבל מ"מ רוצה שישאר זכות אכילת פירות בהלא בא לעולם, וכיון שסילק עצמו מזכותו בגוף הקרקע שוב אין יכול לעכב מכירתה, אולם דבריו הם חידוש לומר דאיכא תרי תקנות בזכיית גוף הפירות. עי' בכ"ז בחי' ר' שלמה (ב"ב סי' ד' אות ד') ובחי' ר' ראובן ב"ב (סי' י"ז ס"ק ב') ובאבי עזרי (פכ"ב מאישות הט"ז) ובארזא דבי רב ריש הכותב.

בדברי האו"ש

ובעיקר דברי האו"ש שכתב דקנין פירות דבעל לא הוי קנין בגוף הקרקע אלא זכות בהפירות עצמן כשיצמחו, עי' במהרש"א (ריש הכותב) שנקט דבעל יש לו קנין דקל לפירות בנכסי אשתו, וכן משמע מתוס' לעיל (מז:): שכתבו "א"נ

שאני פירות דידי כידה וזוכה בגוף הקרקע וכו'" ולפיכך אינה יכולה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות ע"ש. ועי' ב"ק פרק החובל (פ"ט:): דמבואר דאמרינן הקדש מפקיע מידי שיעבוד על קנין פירות דבעל, ולכאורה מבואר מזה דקנין פירות דבעל אינו אלא שיעבוד ולא קנין. אולם אי"ז ראייה דהא מבואר בחי' הגר"ח דגם על קנין שייך דין הקדש מפקיע מידי שיעבוד, עי' עטרת שמואל על יבמות (ס:): שהארכנו בזה.

והנה האו"ש הק' על עצמו האיך אפשר לומר דקנין פירות דבעל לא הוי קנין בגוף הקרקע, והא מבואר בכמה דוכתי דבקנין פירות דבעל אמרינן קנין פירות כקנין הגוף, ובפשוטו זה לא שייך אא"כ נאמר דיש לו קנין בגוף הקרקע לפירות אבל לא על שיעבוד, וכדמוכח מהא דבשוכר קרקע לא אמרינן קנין פירות כקנין הגוף ומשום דשוכר אין לו קנין בגוף הקרקע אלא שיעבוד בעלמא (עי' קו"ה סי' נ"ג ס"ק א'). ות"י דהגמ' אזלא לאחר תקנת אושא דאז יש לו קנין בגוף הקרקע ושפיר אמרינן קנין פירות כקנין הגוף.

ובדברות משה (ב"ק סי' ס"א ענף ז') ת"י דלאחר שתיקנו התקנה דמכרה בטל, גדר התקנה היה שהאלימו הקנין פירות של הבעל שיהיה לו כקנין בגוף הקרקע ועי"ז מכירתה בטילה, וא"כ שפיר אמרינן קנין פירות כקנין הגוף.